

НЕ ЗАБРАВЯЙТЕ, НО НЕ ОТМЪЩАВАЙТЕ!

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЙЦА

Брой 3 • год. CII • 10 февруари 2023 г. • цена 1 лев

www.stdbg.org

Печатно издание: ISSN 1313-7611 • Онлайн издание: ISSN 2815-2638

ЧЕТЕТЕ В БРОЯ:

Отчет за дейността
на СТДБ за 2022 г.

стр. 2-4

План-програма
за дейността на СТДБ
през 2023 г.

стр. 3

ДА СИ СПОМНИМ ЗА ГОЛЕМИЯ БЪЛГАРСКИ РЕВОЛЮЦИОНЕР ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ (1872–1903 г.)

На 4 февруари 2023 г. се навършиха 151 години от рождението на Георги (Гоце) Николов Делчев, един от най-значимите български революционери. Роден е на 4 февруари 1872 г. в Кукуш, който по това време се намира в пределите на Османската империя. Завършва прогимназия в родния си град, след което продължава образованието си в българска мъжка гимназия в Солун. През 1891 г. постъпва във Военното училище в София, но заради участието му в социалистически кръжок е изключен. От 1894 г. е учител в Щип, където работи и Даме Груев, един от основателите на организацията Български македоно-одрински революционни комитети, преименувана по-късно на Върхешна македоно-одринска

революционна организация (ВМОРО). Тя е продължение на Български централен революционен комитет, който подготвя и вдига Априлското въстание (1876). След възстановяването на Българската държава през 1878 г. борбата продължава за освобождение на останалите под турско робство македонски и тракийски българи.

Гоце Делчев е привлечен в организацията от Даме Груев и бързо се превръща в неин фактически ръководител. Основната идея на ВМОРО, е че освобождението на Македония и Одринско е възможно чрез общо въоръжено въстание. През 1895 г. Гоце Делчев напуска учителството и се отдава изцяло на революционна дейност. През 1896 участва в работата на Солунския конгрес на ВМО-

РО и заедно с Гьорче Петров изработва програмата и устава на организацията, който предвижда изграждането ѝ на демократични основи. През 1899 г. по инициатива на Гоце Делчев се пристъпва към изграждането на четнически институт на ВМОРО.

Като главен ревизор на четите Гоце Делчев приема няколко обиколки из Македония и Одринска Тракия. През лятото на 1897 г. начело на чета обикаля Кочанско, Щипско, Радовишко, Струмишко. През 1898 г. е в Пирин. През пролетта на 1900 г. обикаля Одринско. В началото на 1901 г. инспектира Серския и Струмишки революционен окръг, а в края на същата година достига Битоля, Костур, Лерин и Воден.

За Гоце Делчев понятията „македонец“ и „одрин-

нец“ носят географска, а не национална определеност. Последната не подлежи на съмнение, тя е българска.

През 1902 г. Гоце Делчев и Гьорче Петров участват в изработването на новата програма и устава на организацията. Тя вече си поставя за цел приличането и сплотяването „на всички недоволни елементи в Македония и Одринско, без разлика на народност“ и за извоюване на пълна политическа автономия. Въпреки постигнатите успехи в организационното изграждане на ВМОРО Гоце Делчев смята, че тя не е готова да пристъпи към въоръжено въстание. За него прибързаните действия са не само авантюра, но и предателство срещу интересите на поробеното население. С мъдростта на отговорен ръководител той се противопоставя на взетото в негово отсъствие решение от Солунския конгрес от януари 1903 г. за вдигане на въстание в Македония и Одринско през пролетта на същата година. Заедно с Даме Груев и други революционни дейци успяват да отложат обявяването на въстанието за лятото на 1903 г.

През март 1903 г. четата на Гоце Делчев взривява моста на река Ангиста – на железопътната линия Солун – Одрин. В началото на май, на път за среща с водачите на Серски революционен окръг, четата му попада в обкръжение край село Баница, Серско. След еднодневно сражение с превъзхождащата ги потеря Гоце Делчев е убит. Гибелта му е една от най-тежките загуби за ВМОРО.

Тленните останки на революционера първоначално са погребани в с. Баница. После гробът му се мести от държава в държава. След 1944 г. костите му са предадени на Скопие, саркофагът му е положен в двора на църквата „Св. Спас“.

Гоце Делчев по уникален начин възпелства в себе си качествата на народен водач,

ТРАКИЙЦИ ПОЧЕТОХА ПАМЕТА НА СВОЯ ПАТРОН

123 години от смъртта
на Капитан Петко войвода
(18.12.1844–07.02.1900)

На 7 февруари т.г. тракийци и признателни граждани в цялата страна се поклониха пред паметта на Войвода и положиха цветя пред паметниците му. Навършиха се 123 години от смъртта на легендарния войвода, революционер и един от основателите на Тракийската организация.

Многобройните паметници на Капитан Петко войвода, издигнати в България, Италия и Украйна свидетелстват за народната признателност към безсмъртното му дело.

революционер и апостол, станал знаме на поробените българи в стремежа им към свобода. Неговият живот, дело, подвиг и морален облик могат да бъдат сравнени с тези на Васил Левски. Съвременниците му го описват като всеотдайно предан на освободително дело, безкористен във всяко начинание, изпълнен със себеотрицание, съсредоточил всички сили в служба на делото.

Симеон Радев нарича Гоце Делчев „един праведник – с кама в пояса“. Антон Страшимиров допълва образа му: „Делчев не беше ослепен от буйни чувства, а не беше роб и на студения разум. Той сякаш не любеше и не мразеше, не обичаше и не презираше: имаше нещо у него, което стоеше по-горе от всичко туй...“ Яворов, неговият най-близък другар, съратник и пръв биограф пише: „... Може би никога правдата и истината, обожаването и благоговението пред идеала не са добивали повече осезателност в човешки думи – както в ония, които излязяха от неговата уста...“

Абсурдният спор, който се води днес за това какъв бил Гоце Делчев, каква била каузата му и т.н., е поредният опит за пренаписване на историята, който се изостря и радикализира. Гоце Делчев е определял себе си като българин, и това е безспорен исторически факт. Целият архив на Гоце Делчев е на литературен български език. На български език той води и своята кореспонденция. Езикът и правописът са неоспоримо доказателство за националната принадлежност на революционера. Истината не може да бъде прекроявана по образ и подобие на политици едновременно, които участват в празнични церемонии и поклонения, за да бъдат забелязани под светлината на проекторите.

ОТЧЕТ ЗА ДЕЙНОСТТА НА СЪЮЗА НА ТРАКИЙСКИТЕ ДРУЖЕСТВА В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 2022 ГОДИНА

Уважаеми колеги,

И през изминалата 2022 г. останахме верни на основните си принципи и продължихме както и досега да издигаме авторитета на организацията ни чрез многообразна и съдържателна дейност, насочена към укрепване на съюзния ни организационен живот, издаване на научни изследвания и книги, достойно отбелязване на важни дати и събития от историята на тракийското движение. С много отдаденост и професионализъм изпълнихме основните си приоритети:

- да пазим паметта и делото на дедите ни;
- да предаваме нататък добродетелите, традициите и българския дух с уважение към родовата памет, защото те съхраняват нашата идентичност;
- да утвърждаваме все така неотстъпно достоверния прочит на историята ни, защото и сегашните, и бъдещите поколения се нуждаят от подражание и примери за родолюбие и патриотизъм.

Успешно реализирахме всички инициативи, заложили в план-програмата за 2022 г.

Безспорно, една от основните задачи бе издаването на Енциклопедия „Тракия“. Бе подбрана редакторска колегия от изтъкнати учени, посветили значителна част от научната си дейност на историята на тракийските бежанци и техните наследници. Създаден бе и подробен план за предаване на материалите, окончателното оформление на енциклопедията и излизането ѝ до края на 2022 г. не само като печатно издание, но и в електронен вид, за да достигне до възможно най-много читатели. Енциклопедия „Тракия“ е преведена и на английски език, което ще допринесе за популяризиране на справедливата ни кауза.

Въпреки всички трудности, в т.ч. и финансови, успяхме успешно да проведем знаковите за организацията ни прояви:

- Отбелязахме Деня на Тракия на 26 март, когато отдадохме почит към воините, загинали из тракийските бойни полета и край Одрин, към трагичната съдба на тракийските бежанци с тържествени прояви из цялата страна.

- Изложбата, посветена на 125-годишнината от началото на организираното тракийско движение, съвместно с ТНИ бе представена в залата на Народното събрание на 25 март при голям успех. Интерес предизвика нейното показване и в други градове като: Пловдив, Созопол, Чепеларе, Смолян, Свиленград, Хасково, Любимец, Ямбол, Стара Загора, Харманли, Сливен, Одрин.

- Масово бяха посетени съборът за отбелязване на 119-годишнина на Илинденско-Преображенското въстание в местността Попови ливади на 30 юли 2022 г., Националните тракийски събори – поклонения на Илиева нива на 3 юни 2022 г. и на Петрова нива на 20 август, където отново с невероятен успех се проведе научна конференция с участието на видни учени от ТНИ: проф. Васил Проданов, проф. Светлозар Елдъров, д-р Ваня Иванова, д-р Ваня Стоянова, проф. Найденова.

- Отдадохме почит в памет на загиналите в Илинденско-Преображенското въстание в с. Славеино на 7 август 2022 г.

- Проведохме успешно и Националния тракийски фолклорен събор „Богородична стъпка“ на 27 и 28 август 2022 г. в Старозагорски минерални бани, Националния женски тракийски събор – поклонение в с. Аврен на 23 септември 2022 г., Националните хайдушките празници „Капитан Петко войвода“ в Чепеларе на 24 септември; Националното тракийско поклонение „Ден на тракийската памет“ в Маджарово на 8 октомври 2022 г.

Представители на СТДБ, начело с председателя г-н Красимир Преманов, връчиха парична награда на най-младия участник в Дните на Ивайло Балабанов в Ивайловград

на 28 август 2022 г.

Активисти на ТД „Тракия“ – София, тържествено почетоха в столицата важни дати и годишнини от националната ни история чрез поднасяне на венци и цветя, а на 18 декември много членове на дружеството се събраха пред паметника на Капитан Петко войвода, за да отбележат 178-годишнината от неговото рождение. Събитието бе отбелязано подобаващо и в много други градове на страната от местните структури на СТДБ.

СТДБ продължава да поддържа добро взаимодействие с представителите на висшите административни държавни институции: президентство, МС, министерство на културата, министерство на образованието, министерство на отбраната. Основните ни мероприятия бяха посетени от вицепрезидента Илиана Йотова, от Стефан Янев в качеството му на служебен премиер, Димитър Стоянов-министър на отбраната в служебния кабинет. Успешно взаимодействие имаме с кмета на София госпожа Фандъкова и с общинските администрации и кметове на Ивайловград, Крумовград, Стара Загора, Хасково, Смолян, Харманли, Свиленград, Любимец, Малко Търново, Бургас, Ямбол, Сливен. Поддържаме ефективни контакти с генералните консули на България в Одрин и Истанбул, които присъстваха на основните ни прояви в Маджарово, на Петрова нива, в Одрин. Всички те по убедителен начин изразиха ангажираността и съпричастността си към справедливата кауза на тракийските българи. От Президентството получихме потвърждение за удостоверяването на Калинка Згурова с почетен знак на президента във връзка с нейния творчески и житейски юбилей. Министерство на образованието и науката удостои с орден „Кирил и Методий“ първа степен Отец Александър Чъкърък – свещенослужител в Църквата „Свети Георги Победоносец“ и „Св.Св. Константин и Елена“ в Одрин, което е признание както за личния принос на Отец Чъкърък за защита на българското историческо и културно наследство, на българския език и почтеното служене на сънародниците ни зад граница, така и за цялостната национално отговорна и патриотична дейност на СТДБ. Очакваме и отговор на изпратеното предложение до министерство на образованието и науката за награждаването на народния певец-тракиец Георги Германов със същото отличие за цялостното му творчество и по повод на неговия житейски юбилей.

Продължават успешните и гравивни отношения с РАО „Тракия“. Председателят на Съюза Красимир Преманов взе участие в разширените заседания на УС и работните срещи с кметовете на РАО „Тракия“ през цялата година: на 28 януари в Перущица; 11 март в с. Устина, община Кричим; на 15 април в община Тунджа; 17 юни в с. Моголово; 6-8 юли в Поморие. Успешни бяха и проведените местни инициативи на тракийските дружества в страната. Те отбелязваха важни годишнини от историята на тракийските българи и бележити дати от националния календар чрез полагане на венци и организиране на чествания, спазвайки всички противоепидемични мерки.

Тракийският младежки съюз активно се включи в националните мероприятия, организирани от СТДБ и от дружествата по места. На 4 септември 2021 г. ТМС проведе своята Национална изборна конференция. Присъстваха представители на тракийските младежки дружества от цялата страна. Гости на форума бяха г-н Красимир Преманов – председател на СТДБ, Михаил Вълков – член на ВК на СТДБ, зам.-председател на ЦР на СТДБ и председател на ТД „Тракия“-Ямбол, Кирил Киряков – член на ВК на СТДБ и председател на ТД

„Лазар Маджаров“ – Сливен, Стефан Колев – член на ВК на СТДБ и председател на ТД „Странджа“ – Бургас, Чавдар Георгиев – член на ВК и на ЦР на СТДБ. Младежите бяха приветствани от председателя на СТДБ г-н Преманов, който изтъкна значимостта на ТМСБ за тракийската организация.

Официално за членове на ТМСБ при СТДБ бяха приети и новоучредените през периода тракийски младежки дружества: ТМД „Михаил Герджиков“ – Сливен, „ТМД – Карнобат и ТМД „Царевец 2021“ – Велико Търново. Председателите им бяха приети за членове на НС.

С мандат от три години бяха избрани и трима нови членове – физически лица – д-р Мария Неделчева – Хасково, Динко Странски и Вяра Жекова от София, както и за нов тригодишен мандат бяха преизбрани досегашните членове – Цанко Атанасов – Стара Загора, Светла Славова – Димитровград, Павел Петков – Димитровград, Милена Апостолова – Бургас, Петър Иванов – Варна.

Бяха приети и изменения в статута на ТМСБ при СТДБ, касаещи възрастта на членовете, като младежите решиха да няма горна граница за възрастта.

Съпредседателите – Десислава Костова – Димитровград, и Цанко Атанасов – Стара Загора, бяха преизбрани за нов тригодишен период.

За секретар на ТМСБ при СТДБ бе избрана Светла Славова-Димитровград.

За свой приоритет през новия тригодишен период младежите посочиха изграждането на нови младежки дружества и обновяването на състава.

Приета бе Национална програма за 2022 г., и приоритетите на ТМСБ, насочени към единството на СТДБ, изграждането на нови дружества и укрепване на старите, както и активна работа с младите хора.

За отчетния период представители на ТМСБ при СТДБ неизменно участват във всички национални мероприятия, организирани от СТДБ – в Аврен, Маджарово, на Петрова нива, на Илиева нива, както и в мероприятията, организирани от съответните тракийски дружества по места.

В организационно отношение ТМСБ ще продължи да работи и занапред с помощта на ЦР на СТДБ по отношение на по-доброто познаване на историята на тракийското движение, проблемите на вътрешната и външна политика и повишаване на правната и политическа култура на младите тракийци, както и провеждане на периодично обучение на членската маса на Съюза – организационно и медийно поведение, работа в екип, протокол и етикет и др.

Предстои изграждане на дружества и в други градове на страната, както и привличане на физически лица.

Основен приоритет на Тракийския научен институт (ТНИ) през изминалата 2022 г., свързан с изследователската и публикационната работа, беше издаването на Енциклопедия „Тракия“. Поради краткото време не бе възможно да се реализира за 7-8 месеца предходната амбиция за многотомно издание с огромен колектив от различни институции и затова фокусът бе върху изготвянето на един първи том под надслов „Българското национално движение в Тракия“, разработен в обем от около 900 машинописни страници. Основните участници в неговото написване са проф. Светлозар Елдъров, проф. Боряна Бужашка, Стоян Райчевски, д-р Ваня Стоянова, д-р Ваня Иванова, д-р Мария Левкова, д-р Кръстьо Йорданов. Отделни статии са написани от доц. Георги Митринов, Ваня Мечева и д-р Стефан Шивачев. Съдействие оказаха и местните ръководители на дружества на

СТДБ с информация и факти за историята на своите организации. Готов е и английският вариант на Енциклопедията. Паралелно се подготвя електронен вариант на текста.

През 2022 г. бе публикувана Книга 18-19 на Известията на ТНИ. Автори в нея са чл.-кор. проф. Васил Проданов, проф. Светозар Елдъров, доц. Диана Стоянова, Стоян Райчевски, д-р Станислав Иванов, д-р Ваня Иванова, проф. Боряна Бужашка, д-р Ваня Стоянова, доц. Георги Митринов, Иванка Делева, проф. Илия Тодев, проф. Никола Аврейски, д-р Галин Георгиев, д-р Елена Алекова, Никола Иванов. Известията съдържат пет части. В първата са статии и студии, посветени на 125 – годишнината от организираното тракийско движение в България. Във втората са материали, отнасящи се до миналото на тракийските българи. Третата част включва документални свидетелства за историята на Тракия. Четвъртата е посветена на двама юбиляри – изследователи на тракийската проблематика. Последната пета част е озаглавена „Книгопис“ и представя излезли през последните години книги на Диана Стоянова, Геновева Михова, Ивайло Балабанов и Елена Алекова.

ТНИ извърши методическо ръководство и оценка на творбите от обявления от СТДБ Национален ученически конкурс за есе, разказ и рисунка, посветен на 110 години от началото на Балканските войни. От страна на ТНИ в него се ангажира в най-голяма степен д-р Ваня Иванова.

Конференция на тема „110 години от Балканската война – пътят към свободата“ бе проведена на 20 август 2022 г. на Петрова нива с докладчици проф. Светлозар Елдъров, Стоян Райчевски, доц. Геновева Михова, Яна Иванова, д-р Ваня Стоянова, Иванка Мечева, проф. Георги Михов. Към нея бе проявен изключителен интерес от много хора, събрани в залата, задаващи въпроси и изказващи мнения. Изнесените доклади ще намерят място на страниците на следващия том от Известията на ТНИ.

През 2022 г. продължи представянето на изложбата „125 години организирано тракийско движение в България“ в различни градове в страната с тракийско присъствие: Търговище, Средец, Пловдив, Смолян, Чепеларе и др. Гостуването ѝ бе съпроводено със срещи с местната общественост и допринесе за популяризирането на историята на тракийските българи и на дейността на Тракийската организация.

На 14 октомври 2022 г. бе проведено отлаганото поради пандемията общо отчетно-изборно събрание на ТНИ, на което бе отчетена дейността на института и сътрудниците му за петгодишен период и бе избран нов Управителен съвет. За негов председател бе преизбран чл.-кор. проф. д.ф.н. Васил Проданов.

Членовете на ТНИ с публикации и преки участия в печатните и електронните медии представиха и взеха отношение по редица теми, свързани с историята и актуалното състояние на тракийския въпрос.

Тракийският женски съюз също бе активен участник в почти всички изяви на СТДБ. Едно от основните направления в дейността му и през тази година бе насочено към изследване приноса на жените-тракийци в борбите за освобождение на Тракия.

През изминалата година продължи работата по реализиране на идеята за поставяне на паметна плоча на мястото на къщата, в която е живяла Мария Тенишева (Странджанската Баба Тонка) в гр. Бургас. С активното съдействие на членовете на ТЖС бе установен адресът, на който е живяла Мария Тенишева към 1932 г., когато е починала. Те осъществиха контакт с нейния правнук, който живее в Бургас. За внучката ѝ, също живуща в Бургас, все още не са получени сведения. Идеята да се постави плоча на мястото на къщата, в която е живяла, в навечерието на 90 г. от смъртта ѝ обаче се сблъска с бюрократични спънки. Поради това очакванията са тя да се реализира през 2023 г., когато ще отбележим 90 г. от създаване на ТЖС. През 2022 г. беше създадена страница в Уикипедия за Мария Тенишева.

Продължава на 4-а стр.

ПЛАН – ПРОГРАМА ЗА ДЕЙНОСТТА НА СЪЮЗА НА ТРАКИЙСКИТЕ ДРУЖЕСТВА В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 2023 г.

ОСНОВНА ЦЕЛ: Засилване влиянието на Съюза на тракийските дружества в България като представител и защитник на националните интереси, моралните и материални права на тракийските българи и популяризиране на техните идеи.

ОСНОВНИ ЗАДАЧИ:

Укрепване на организационното състояние на СТДБ, на основните структури и тракийски дружества, членове на Съюза.

Отбелязване на значимите дати и събития от историята на тракийското движение, съгласно утвърдената план-програма от ВК на СТДБ, и по отделни програми, утвърдени между Централното ръководство и тракийските дружества, както и на значими национални събития от историята на България.

Работа по патриотичното възпитание и укрепване на националното самосъзнание на българското население в Родопите.

Развиване на аудиторията на сайта на СТДБ, на Фейсбук групата и на в. „Тракия“ с увеличаване на неговия абонамент.

Популяризиране на тракийското историческо и културно наследство.

Поддържане паметта за миналото и защита на тракийската кауза.

Защита на интересите на тракийските дружества срещу всякакви опити за нарушаване единството и финансовата стабилност на Съюза на тракийската дружба в България, приваждане на финансовата дейност в съответствие с изискванията на Устава и формиране на устойчиви източници на доходи, вкл. и чрез привличане на дарители и спомоществатели за финансово осигуряване на изпълнението на План-програмата.

ОСНОВНИ ИНИЦИАТИВИ ПО ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ОСНОВНАТА ЦЕЛ:

1. Отбелязване на 127 години от началото на организираното тракийско движение (отбелязване по отделна програма).

2. Завършване на творческата реализация на метростанция „Тракия“.

3. Работа по подготовката на втори том на Енциклопедия „Тракия“.

4. Отбелязване на 123 години от смъртта на Капитан Петко войвода.

5. Тържествено честване на 26 март – Ден на Тракия и Одринската епопея, в София и в страната.

6. Отбелязване на 120 години от Илинденско-Преображенското въстание.

7. Отбелязване на 110 години от геноцида над тракийските българи.

8. Отбелязване на 111-години от началото на Първата балканска война – 26.9.1912 г.

9. Отбелязване на 90 години от създаването на Тракийския женски съюз

ОСНОВНИ МЕРОПРИЯТИЯ:

1. Да продължи отстояването на българското духовно начало в църквите в Одрин и провеждането на тракийските събори и прояви там. Да се отстоява провеждането на службите в двете църкви на български език.

Отг. Красимир Премянов, председател на СТДБ; ЦР на СТДБ

Срок: Постоянен

2. Попълване на библиотечния фонд на Съюза и качването му в електронния архив.

Отг. Искра Чернева, отговорник за библиотеката

Срок: постоянен

3. Да продължи практиката за периодични срещи в различни формати с Регионалните съвети и тракийските дружества по места.

Отг. Красимир Премянов, председател на СТДБ

Михаил Вълков, заместник-председател на ЦР на СТДБ

Краснодар Беломорски, заместник-председател на ЦР на СТДБ

Чавдар Георгиев и членовете на ЦР на СТДБ

Председателите на ТД по места

Срок: Постоянен

4. Въвеждане на единните членски карти за всички членове на Съюза.

Отг. Стефан Начев – гл. секретар на СТДБ

Михаил Вълков, заместник-председател на ЦР на СТДБ

Чавдар Георгиев – член на ЦР на СТДБ

Председателите на ТД

Срок: 2023 г.

5. Засилване работата с индивидуалните членове чрез възлагане на индивидуални поръчения и активното им включване към дейността на Тракийската организация.

Отг. Красимир Премянов

Срок: Постоянен

6. Подпомагане с идеи и инициативи на новите тракийски дружества за обогатяване на дейността им и активното им включване в живота на общините и районите, в които се намират.

Отг. Красимир Премянов; Членове на ЦР и на ТНИ

Срок: Постоянен

7. Провеждане на Регионални съвети с дружествата с цел укрепване на организационния съюзен живот.

Отг.: Красимир Премянов

Срок: Постоянен

8. Защитаване на родовия български корен на ислямизираното население срещу настъплението на неоосманизма.

Отг. Краснодар Беломорски, заместник-председател на ЦР на СТДБ,

ЦР на СТДБ

Директорът на ТНИ

Председателите на ТД в Смолян и Доспат, Търговище, Шумен, Сливен, Хасково и др.

Членовете на ВК на СТДБ от посочените региони

Председателя на ТМС и ТЖС

Срок: Постоянен

9. Разширяване на аудиторията на в. „Тракия“ и увеличаване на абонамента му.

Отг. д-р Ваня Иванова и редколегията

Председателите на ТД; Председателите на РС.

10. Приваждане на финансовата дейност на Съюза на тракийските дружества в България в съответствие с изискванията на Устава и формиране на устойчиви източници на доходи за финансово осигуряване на план-програмата.

Отг. Красимир Премянов, пред-

седател на СТДБ

член кор. Иван Гранитски
проф. Стати Статов
членовете на ЦР на СТДБ
председателите на тракийските дружества

Даниела Хубчева

Срок: постоянен

НАЦИОНАЛНИ МЕРОПРИЯТИЯ:

– 7 февруари – 123 г. от смъртта на Капитан Петко войвода (по отделен план)

Отг. Красимир Премянов, председател на СТДБ

Членове на ЦР на СТДБ

– 19 февруари – участие в мероприятията, посветени на годишнината от смъртта на Васил Левски, и поднасяне на цветя пред паметника

Отг.: Красимир Премянов, председател на СТДБ, Краснодар Беломорски, зам.-председател на ЦР на СТДБ

– 3 март – участие в тържествата и поднасяне на цветя

Отг.: Красимир Премянов, председател на СТДБ и Краснодар Беломорски, зам.-председател на ЦР на СТДБ

– 127 години организирано националното тракийско движение в България.

Отг. Красимир Премянов, председател на СТДБ

– Обявяване на Национален конкурс за средношколци, посветен на 127 години организирано тракийско движение в България

Отг. Ръководствата на СТДБ, на ТНИ и СБУ. Срок за обявяване на резултатите: май- юни 2023 г.

– 26 март – отбелязване на Деня на Тракия в столицата и в страната (по отделен план)

Отг. Красимир Премянов, председател на СТДБ

– Обявяване на Национален конкурс за средношколци, посветен на 127 години организирано тракийско движение в България

Отг. Ръководствата на СТДБ, на ТНИ и СБУ. Срок за обявяване на резултатите: май- юни 2023 г.

– 26 март – отбелязване на Деня на Тракия в столицата и в страната (по отделен план)

Отг. Красимир Премянов, председател на СТДБ

– Обявяване на Национален конкурс за средношколци, посветен на 127 години организирано тракийско движение в България

Отг. Ръководствата на СТДБ, на ТНИ и СБУ. Срок за обявяване на резултатите: май- юни 2023 г.

– 26 март – отбелязване на Деня на Тракия в столицата и в страната (по отделен план)

Отг. Красимир Премянов, председател на СТДБ

– Обявяване на Национален конкурс за средношколци, посветен на 127 години организирано тракийско движение в България

Отг. Ръководствата на СТДБ, на ТНИ и СБУ. Срок за обявяване на резултатите: май- юни 2023 г.

– 26 март – отбелязване на Деня на Тракия в столицата и в страната (по отделен план)

Отг. Красимир Премянов, председател на СТДБ

– Обявяване на Национален конкурс за средношколци, посветен на 127 години организирано тракийско движение в България

Отг. Ръководствата на СТДБ, на ТНИ и СБУ. Срок за обявяване на резултатите: май- юни 2023 г.

– 26 март – отбелязване на Деня на Тракия в столицата и в страната (по отделен план)

Отг. Красимир Премянов, председател на СТДБ

– Обявяване на Национален конкурс за средношколци, посветен на 127 години организирано тракийско движение в България

Отг. Ръководствата на СТДБ, на ТНИ и СБУ. Срок за обявяване на резултатите: май- юни 2023 г.

Националната библиотека

Отг.: Краснодар Беломорски, зам.-председател на ЦР на СТДБ

– Полагане на венци по случай 2 юни от името на СТДБ на паметника на Ботев в Борисовата градина и пред паметника на Капитан Петко войвода в Рим

Отг. Красимир Премянов, председател на СТДБ и Краснодар Беломорски-зам.-председател на ЦР на СТДБ

Срок: 2 юни 2022 г.

– Национален тракийски младежки събор „Илиева нива“ (юни, по отделен план, съвместно с община Ивайловград)

Отг. Ръководството на ТМСБ
Маргарит Петров, член на ВК на СТДБ

Ангел Петров, член на ЦР на СТДБ

Кирил Сарджев, заместник-председател на ВК на СТДБ

Членовете на ЦР на СТДБ

Срок: юни 2022 г.

– Национален тракийски християнски събор „Спасовден“ (м. юни, Ямбол, по отделен план)

Отг. Михаил Вълков, заместник-председател на ЦР на СТДБ

– Поднасяне на цветя и венци пред паметника на Джузепе Гарибалди на едноименния площад в София в деня на рождението му 4 юли

Отг: ТД „Тракия“- София

– Отбелязване годишнината от рождението на Иван Вазов и поднасяне на цветя на паметника

Отг.: ТНИ

– Национален тракийски събор „Богородична стъпка“ (август, по отделен план)

Отг. Цанко Атанасов, председател на ТД-Ст. Загора

– Национален тракийски събор в с. Славейно (август, по отделен план)

Отг. Краснодар Беломорски, заместник-председател на ЦР на СТДБ

Председателят на ТД-Славейно

Дора Янкова- член на ВК, и председателят на ТД-Смолян

– 120 години Илинденско-Преображенско въстание (август, по отделен план, съвместно с Община Малко Търново) на местността „Петрова нива“

Отг. Красимир Премянов, председател на СТДБ

Стефан Начев, главен секретар на СТДБ

Михаил Вълков, заместник-председател на ЦР на СТДБ

чл. кор. Васил Проданов, директор на ТНИ

д-р Ваня Стоянова, научен секретар на ТНИ

Гено Пухов, зам.-председател на ВК на СТДБ

Срок: август 2022 г.

– участие в Регионалния тракийски събор в с. Тополи, община Варна (м. август);

Отг.: Кирил Йорданов, член на ЦР на СТДБ

– Национален тракийски женски събор с. Аврен (септември, по отделен план)

Отг. В. Костов, председател на ТД Крумовград и член на ВК на СТДБ

Ваня Мечева, съпредседатели

на ТЖС

– 1-2 септември – участие в Националните хайдушките празници „Капитан Петко войвода“ в Чепеларе;

Отг.: Краснодар Беломорски-зам.-председател на СТДБ, Мария Божкова, член на ВК на СТДБ

– 6 септември – участие в честването на Съединението на България и поднасяне на цветя на гробницата на Александър Батенберг

Отг.: Краснодар Беломорски и Стефан Начев

– 22 септември – участие в тържествата за независимостта на България и поднасяне на цветя пред паметника на Незнайния войн

Отг.: Краснодар Беломорски и Стефан Начев

– в края на септември и началото на октомври – провеждане на регионални съвети с ТД

Отг.: Красимир Премянов

– 110 години от разорението на тракийските българи – Маджарово (октомври, по отделен план, съвместно с Община Маджарово)

Отг. Красимир Премянов, председател на СТДБ

Кирил Сарджев, заместник-председател на ВК на СТДБ

– Национален конкурс „С песните на Калинка Згурова“ – Бургас (по отделен план)

Отг. ТД „Странджа“ Бургас

– Национален средношколски конкурс за разказ, есе и рисунка

Отг.: екипът на ТНИ

– Представяне на първи том на Енциклопедия „Тракия“ из страната и чужбина през цялата година (по отделен план)

Отг.: Красимир Премянов и екипът на ТНИ

– Представяне по степен на готовност на съдържанието на ръкописите на втори том на енциклопедия „Тракия“.

Отг. проф. Васил Проданов, директор на ТНИ

Красимир Премянов, председател на СТДБ

Срок: 2023 г.

– Участие в дейността на РАО „Тракия“

Отг. Красимир Премянов, председател на СТДБ

– Националната инициатива-среща „Завръщане към корените“ (по отделен план)

Отг. Божана Богданова, член на ВК на СТДБ

Краснодар Беломорски

– Представяне на енциклопедия „Тракия“ из страната и в чужбина през цялата година (по отделен план)

Отг.: Красимир Премянов, председател на СТДБ

Краснодар Беломорски, зам.-председател на СТДБ

– Участие в дейността на КК „Тракия“ и ТД „Тракия“ – София, в салона на СТДБ и организиране на съвместни прояви и инициативи.

Отг. член. кор. Иван Гранитски

Краснодар Беломорски

Национални са само тези мероприятия, които присъстват в план-програмата на Съюза, утвърдена от Върховния комитет на СТДБ.

Планът за реализиране на събитията от план-програмата се изготвя от определените отговорници и се съгласува с докладна записка до Централното ръководство на СТДБ три месеца преди провеждането им.

Неразделна част от него са сценарий, списък на гостите и финансов разчет.

ЗЛАТКА МИХАЙЛОВА

Тракийското дружество „Георги Сапунаров“ и читалище „Тракия 2008“ в Хасково аплодираха юбиларка – дългогодишния диригент и учител по музика Стефка Младенова.

Част от богатия творчески път на талантливата хасковлийка е посветен на ръководството на женския хор при Представителния ансамбъл за народни песни и танци „Китна Тракия“. Под нейната палка певиците печелят аплодисменти и

Снимки: Янко Найденов

ХАСКОВСКИТЕ ТРАКИЙЦИ ПОЗДРАВИХА ДИРИГЕНТКАТА СТЕФКА МЛАДЕНОВА ЗА ЛИЧНИЯ Ѐ ЮБИЛЕЙ

призове, правят още една стъпка към блясъка на хоровото изкуство, а диригентката е удостоена с престижния почетен знак „Златен век“ на Министерството на културата.

Стефка Младенова е не само потомствен артист, а и майка и леля на млади талантливи музиканти, чиито имена трайно са влезли в родните афиши. Позабравен днес

е фактът, че тя е съавтор на учебник по музика за 8

клас, просъществувал цели 22 години. Тя е и консултант при издаването на други учебни пособия по музика.

Гордеем се, че Стефка Младенова е част от нас, каза председателят на читалищното настоятелство инж. Димитрийка Христова.

ОТЧЕТ ЗА ДЕЙНОСТТА...

Продължение от 2-а стр.

С постоянството и труда на много колеги от ТСЖ бяха установени поименно всички жени, които са взели участие в Македоно-Одринското опълчение по време на Балканската война. Установиха се и поименно жените, признати за революционери, ятаци и помагачи по време на Преображенското въстание.

Представители на ТЖС взеха участие в научната конференция на Петрова нива, посветена на Балканската война.

По инициатива на ТСЖ през изтеклата година започна работа по организиране и провеждане на научна конференция на тема „Ролята на жените-тракийки в борбите за освобождение на Тракия“. Провеодоха се разговори с музеите в Бургас, Малко Търново, Смолян и с тракийски дружества. Всички те потвърдиха участие в конференцията. Впоследствие след разговори с ръководството на СТДБ бе решено конференцията да се проведе през 2023 г.

Както всяка година и през 2022 г. основната традиционна изява за ТСЖ беше поклонението-събор в с. Аврен в памет на избитите 42 жени и деца през 1913 г. По обективни причини съборът се проведе в делничен (работен) ден. Това беше причината през тази година участието на тракийските дружества на събора да бъде по-ограничено.

Ценен и незаменим съратник в съюзния ни живот както винаги бе **редакцията на в. „Тракия“ и на сайта**. Редакторът на сайта и на вестника

д-р Ваня Иванова с много отдаденост и професионализъм отразяваше навреме нашите прояви, публикувайки и много свои авторски материали. Вестникът излизаше редовно – два пъти в месеца. Свои авторски материали на страниците на вестника публикуваха чл.-кор.проф. Васил Проданов, чл.-кор. проф. Иван Гранитски, проф. Светлозар Елджеров, д-р Ваня Иванова, д-р Ваня Стоянова, Стоян Райчевски, Пенка Чакалова, Иванка Мечева. Бяха поместени и интервюта по значими теми от тракийската и национална история с Красимир Премянов, председател на СТДБ. На страниците на вестника и в сайта намериха отражение и много материали за организационния живот и дейността на дружествата по места, както и за научните, литературни и поетични вечери от наситения календар на Културен клуб „Тракия“. Информация за всички актуални събития, годишнини, чествания и интервюта бяха публикувани и на сайта на СТДБ. Всички броеве на вестника са предадени в Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“.

През годината се полагаха усилия за поддържане на офисите на СТДБ в приятен и приветлив вид, всички важни документи бяха архивирани. Продължи и обработката и систематизирането на книжния фонд в библиотеката на СТДБ, комплектоването на снимковия и видео-материал за тракийското движение. Сега библиотеката позволява и посещения на читатели, които да прекарат приятни часове с любимата си книга. Основната ни цел е библиографското бо-

гатство, с което разполагаме, да бъде съхранявано правилно, за да остане за поколенията като документално свидетелство за величавата и изпълнена с превратности история на тракийските българи.

Изразяваме благодарност към ветераните-активисти на СТДБ, към структурите на Малоазийските българи, към клуб „Родопи“ и към всички наши съратници от структурите по места, които въпреки трудностите, успяха да организират и осъществят своите прояви.

През изминалата година, за съжаление, се разделихме със забележителни личности – видните тракийци и общественици: Делчо Порязов, Папани Козарова, чл.-кор.проф. Тодор Бояджиев, Петра Мечева.

Уважаеми колеги, тракийци, всичко изброено до тук ни дава основание да изразим нашата увереност, че нашият Съюз продължава активно да работи, оставайки верен на заветните си родолюбиви принципи и ценности. Всички заедно, с нашите верни съмишленици, предани членове и активисти, които са движещата сила на организацията ни, ще продължим да отстояваме завещаното от предците ни и да съхраняваме културно-историческото наследство на тракийци за поколенията. Само така можем да бъдем сигурни, че каузата ни няма да загине!

Изготвили:

Искра Чернева
Зорница Радонова
д-р Ваня Стоянова
д-р Ваня Иванова
Светлана Пълева
Десислава Костова
Иванка Мечева

СТАНОВИЩЕ

НА СЪЮЗА НА ТРАКИЙСКИТЕ ДРУЖЕСТВА В БЪЛГАРИЯ ЗА ПРАВОТО НА ОБЕЗЩЕТИЕ НА БЪЛГАРСКИТЕ ГРАЖДАНИ, ПОТОМЦИ НА ТРАКИЙСКИ БЕЖАНЦИ ОТ БЕЛОМОРСКА ТРАКИЯ

Уважаеми тракийци и потомци на тракийски българи,

Получаваме много запитвания, в които се поставят въпроси относно защитата на правата на българите-бежанци и техните потомци от Беломорска Тракия, които не са обезщетени, за имотите им, послужили за погасяване на държавен дълг на България към Гърция. Условието и редът за предоставяне на тази защита са уредени в Закона за собствеността и ползването на земеделските земи от 1991 г.

Разпоредбата на чл.10а (сега чл. 10в) от Закона за собствеността и ползването на земеделските земи от 1991 г. гласи: „Български граждани или техните наследници, чиито земеделски земи са послужили за погасяване на държавен дълг съгласно Спогодбата за уреждане на висящите финансови въпроси и развитие на икономическото сътрудничество между Народна Република България и Кралство Гърция (ДВ, бр. 87 от 1964 г.), се обезщетяват“. Правото на обезщетение е въведено през септември 1991 г. чрез разпоредбата на чл. 10а (сега чл. 10в) от Закона за собствеността и ползването на земеделските земи, без упражняването на това право да е обвързано със срок. Поради несъвършенства в законовата уредба този нормативен акт многократно е променян. Въведен е преклузивен срок за подаване на заявленията за обезщетяване, който впоследствие неколкратно е удължаван. С пропускането на срока правоимащите губят възможността на справедливо обезщетение.

Последното изменение по този въпрос, прието от Народното събрание, е през 2007 г. със Закона за изменение и допълнение на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (обн., ДВ, бр. 13 от 2007 г.). В § 27 от преходните и заключителните разпоредби е указано, че: „Лицата по чл. 10в, ал. 1, т. 2 и 3 могат да подават заявление пред Министерството на земеделието и горите в едногодишен срок от влизането в сила на този закон.“ Лицата, които не са подали заявления в срока по § 27 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ДВ, бр. 13 от 2007 г.), губят правото си на обезщетение.

СТДБ многократно е заявявал, че въвеждането на преклузивен срок за упражняване на правата е недопустимо, несправедливо и незаконосъобразно.

На 19.09.2018 г. беше внесен в 44-то Народно събрание Законопроект за изменение на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи, с който „... лицата по чл. 10в, ал. 1, т. 2 и 3, които не са подали заявление пред Министерството на земеделието и горите в срока по § 27 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (обн., ДВ, бр. 13 от 2007 г.), могат да подават такова заявление пред Министерството на земеделието, храните и горите“. Въпреки подкрепата на много неправителствени организации това предложение за промяна не беше разгледано и прието.

Извън обхвата на ЗСПЗС остават всички имоти, къщи, дюкяни, стопански сгради и постройки, мелници, фурни, страноприемници и др. Обезщетение за тях е било предвидено по реда на Закона за обезщетяване на собственици на одържавени имоти (обн. ДВ бр.107от 1997г.). Редът за обезщетяването също е променян многократно, като са поставяни нови срокове, изтекли към настоящия момент.

Видно е че нормативната уредба е остаряла и неприложима в съвременните условия.

Правото на собственост, като основно и неотменимо право, е признато от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи, както и в Хартата на основните права на Европейския съюз. В България то е гарантирано от Конституцията, която прогласява и утвърждава неприкосновеност и защита на правото на собственост. В задължение на държавата обаче е вменено да осигури на всеки собственик неограничени права върху собствената му вещ и защита спрямо вземанията му.

Предвид гореизложеното, позицията на СТДБ е, че българската държава следва незабавно да предприеме адекватни и ефективни мерки, основаващи се на принципите на международното право, съобразени с Европейското законодателство и с практиката на Европейския съд по правата на човека, като предвиди условия, ред и процедури за обезщетяване на тракийските бежанци или техните наследници, чието движимо и недвижимо имущество е останало извън пределите на страната ни, като е било заграбено или отнето по силата на международни договори.

С уважение,
Красимир Премянов,
Председател на СТДБ

3 февруари 2023 г.
гр. София

ВМОРО И БЕЛОМОРСКА ТРАКИЯ

115 години от геройската смърт на войводата Бойко Чавдаров

МИХАИЛ ДОМУСЧИЕВ

Много е писано за дейността на ВМОРО особено в Македония и Странджа, но като че ли действията и нейните войводи в Беломорска Тракия остават малко встрани. Сега ще поговорим накратко за действията в територията между реките Марица и Места и Бяло Море и Родопите. Основните земи на действие са Дедеагачка, Гюмюрджинска, Ференска, Дидимотишка и Ахъчелебийска околия. За тези които не знаят Ахъчелебийска околия е района в Родопите на юг от Чепеларе. Тази територия се нарича така защото след падането на България под турско робство тя е дадена за лично ползване от султана на неговия придворен лекар Ахъ Челеби. След освобождението на част от България и създаването на Княжеството приключва и дейността на легендарния Капитан Петко войвода. Но на неговото място идват редица други войводи които продължават борбата за освобождението на Беломорието и оставят ярък спомен. Накратко ще разкажем за по-важните от тях.

1. Първия и най-значим е **войводата Тане Николов**. Родом от Хасковско, той първо служи в Българската армия, а през 1902 започва дейността му като четник и войвода. Повече от 20 години взема дейно участие в борбите за свобода в Тракия и Македония.

Няма друг войвода с толкова боен опит и продължителна дейност. Тане действа в Беломорието от 1902 до 1906. С четата си участва във въстанието в Тракия, където остава и след въстанието. В революционната му дейност от този период влиза взривяването на железопътна композиция на мост край село Бадома (днес Палая, Палагия) в Тракия през юли 1904 г., при което са разрушени минаващ по него 9 вагона и локомотива извършено заедно с другарите му Митрю Карабелята от село Дервент, Дедеагачко и Петко Келя от село Манастир, Гюмюрджинско, както и неуспешен опит за атентат на гара Кулели Бургас. Четата на Тане Николов води ред сражения с османските войски. В село Мерхамли (днес Пѐлос), Ференско в края на декември 1904 г. Седмица по-късно, през януари 1905 води голямо сражение с редовна турска армия край село Манастир. Там двете чети неговата и тази на Христо Арнаудов са обкръжени в чобанска колиба в местността „Крушата“. Бойния опит на Тане Николов обаче си казва думата. След цял ден сражение в което Тане с точни изстрели успява да убие тръбача и командира на войниците, вечерта успяват да пробият обръча с цената на един ранен четник и войводата. Тане е леко ранен след като един от неговите четници Янко предателя хвърля бомба по другите четници защото иска да ги убие и да се предаде. Тане Николов завършва живота си убит от народната милиция в Асеновград през 1947 г.

Войводата Тане Николов

2. **Бойко Чавдаров** родом от нашето село Домузdere е една ярка личност, отдадена изцяло на революцията. За мен каквато личност е Гоце Делчев за Македония, такава е и Бойко за Беломорска Тракия. И също така като него загива млад само на 28 години. Завършва Одринската българска гимназия и става учител. Става член на ВМОРО и участва в създаването на революционни комитети по селата. През 1902 основава революционния комитет в Домузdere на 8/12 септември на Малка Богородица. Това е събора на село Домузdere, на който Бойко организира околийска сбирка, в която участват учители от околните села и става среща с тогавашния ръководител на Западнотракийския окръг Константин Антонов.

От 1904 е нелегален, а от 1905 е войвода в Беломорието. Като такъв е пряко подчинен на Одринския революционен комитет начело с Лазар Маджаров и Петър Васков. В началото на ноември 1907 г. четата на начело с Лазар Маджаров и Бойко Чавдаров пристигат в село Лъджакьой (сега Ловтрѐс на 11 км източно от Александруполис) и престояват там няколко дни. След предателство на 10 ноември селото е обсадено от турски аскер, който претърсва къщите. Четниците напускат селото и се изтеглят към възвишенията над него. Сражението продължава повече от шест часа. Пръв пада убит Георги Гешев, след него Лазар Маджаров и двамата четници – Чанко Карабраканов и Яни Милков. Петър Васков е ранен в крака и лявата ръка, но продължава да стреля. Към него се приближава Чавдаров. Заварва го жив, но вече в агония от тежките рани и загубената кръв. След малко и Васков умира. Последен остава Чавдаров. Той прибира книгата на воеводите, за да не попаднат в ръцете на аскера. Единствен от

групата оцелява и успява да се измъкне от обкръжението. Убитите герои са погребани в гробищата на селото. След това сражение войводата продължава борбата но с една голяма болка че не е успял да опази ръководството на Одринския революционен окръг. Войводата загива следващата година на 20 януари 1908 в сражение в село Окуф (сега Локѐфѐс на 8 км южно от Софлу) Според вестник „Илинден“ в убийството на Чавдаров е замесен българският архиерейски наместник в

Бойко Чавдаров (в средата) с Константин Ненчев и Георги Гешаков

Дедеагач поп Тодор Попниколов. Вестник „Одрински глас“ в №6 потвърждава, че поп Тодор е предал Чавдаров, но това станало, защото Чавдаров бил побеснял след смъртта на другарите му Маджаров и Васков, предадени от местни селяни и по този повод извършил убийства на редица заподозрени. В №7 обаче „Одрински глас“ отхвърля версията, че в предателството е замесен местния свещеник, а твърди, че Чавдаров и двама му четници са предадени от пазвантина на селото. Тримата пристигнали в Окуф в началото на януари, пазвантинът на влизане ги видял, проследил ги, и ги издал във Ферѐ. На 7 (20) януари 1500 души пехота и конници обграждат Окуф. Чавдаров с двамата си четници се опитва да пробие обръча, но пада убит в северната част на селото, единият му четник е ранен и пленен, а другият се спасява. В Чавдаров са намерени 800 лири. Тялото му е насечено на късове и е забранено да се погребѐ. 3 години след това баща му и сестра му пренасят тленните му останки в Домузdere. Така загива този достоен революционер.

3. **Димитър Маджаров** е роден в село Мерхамли (днес Пѐлос), на граничния пункт между Гърция и Турция).

Влиза във ВМОРО и се занимава с набиране на оръжие. По време на Илинденско-Преображенското въстание е четник в Странджа. След Младотурската революция в 1908 година е сред привържениците на Яне Сандански основава в Мерхамли клуб на Народната федеративна партия-българска секция. При избухването на Балканската война в 1912 г. е доброволец в Македо-

но-одринското опълчение и служи във 2 рота на Лозенградската партизанска дружина на Михаил Герджиков. През есента на 1913 г. след оттеглянето на българските войски е начело на чета, която заедно с четата на Руси Славов, защитава българското население в Дедеагачко и Гюмюрджинско. През септември двете чети разбиват турския конвой между Дедеагач и Ферѐ и спасяват 12000 български бежанци. На негово име е кръстен град Маджарово.

4. **Руси Славов** е роден в Нова Загора. Присъединява се към ВМОРО през 1901 г. Участва в въстанието в Странджа, като при нападението на град Василико (днес Царево) е тежко ранен. През 1904 г. води собствена чета в Западна Тракия. През Балканската война е доброволец в Македоно-одринското опълчение, зачислен в четата на Апостол Дограмаджиев. Славов с четата си освобождава град Софлу, а също участва и в атаката на форта Айваз баба при атаката на Одрин. През горещото лято на 1913 г. четите на Руси Славов и Димитър Маджаров спасяват българите бягащи от башибозука на Гюмюрджинска автономия.

5. **Лазар Маджаров** е роден е през 1872 г. в село Негован, Солунско. Той е син на архимандрит Иван Маджаров, български архиерейски наместник в Солун. В 1892 г. завършва Солунската българска мъжка Гимназия със седмия випуск.

В 1897 г. е назначен от Екзархията за главен учител на българските училища в Лозенград. Влиза във ВМОРО и оглавява местния революционен комитет. В 1899 г. става нелегален. Съпровожда Гоце Делчев при обиколката му в Одринско през 1900 г. Заедно с Георги Кондолов и Михаил Герджиков ръководи въстанието в Странджа. На конгреса във Варна в 1904 г. се оттегля от ръководството в Странджа след упреци че трябва повече местни дейци да са в ръководството. Остава да ръководи в Одринско. Загива в 1907 г. в село Лъджакьой.

6. **Петър Васков** е роден е във гр. Велес 1875 г. Завършва в 1893 г. с осмия випуск на Солунската мъжка българска гимназия. А от 1898 до 1900 г. е учител в Одринската българската гимназия. В Одрин става член на окръжния революционен комитет на ВМОРО. След това 3 години е четник в Македония. От 1904 до 1907 г. отново е учител в Одринската гимназия и председател на Одринския окръжен революционен комитет. Загива в 1907 г. в сражение с турците в село Лъджакьой.

7. **Георги Гешанов** е роден в 1872 г. в град Панагюрище, днес в България. Завършва прогимназия в родния си град. Влиза във ВМОРО и става четник първо при Константин Антонов после при Михаил Даев. Взема участие в въстанието в Ахъчелебийско като войвода на чета. От 1904 г. е войвода в Софлийско. Загива в сражение с турците при село Лъджакьой, Дедеагачко.

Продължава на 6-а стр.

ВМОРО И БЕЛОМОРСКА...

Продължение от 5-а стр.

8. **Александър Димитров** Кралев е роден в 1882 г. в Щип, Македония. Присъединява се към четата начело с мичман Тодор Саев. През лятото на 1903 година е в четата на Константин Нунков, която действа на територията в Дедеагачко и Софлийско. На следната година навлиза отново в Беломорието с четата на Михаил Даев, който по-късно го оставя за самостоятелен войвода в Софлийско. Загива в сражение с турската войска през 1905 в село Теке (сега Търфи). Погребан е до параклиса Св. Георги който се намира извън селото в североизточна посока. Селото е известно с това че през 1912 година тук се предава корпуса на Мехмед Явер паша и Западна Тракия е освободена окончателно.

9. **Митрю Карабелята** е роден е дедеагачкото село Дервент (сега Аџџиџ). Влиза във ВМОРО. В 1902 година изпълнява куриерски задачи. През лятото влиза във четата на войводата Марин Чолаков и обикаля с нея Дедеагачко като водач. След Илинденско-Преображенското въстание става нелегален, четник на Тане Николов. На 28 срещу 29 юни 1904 година Митрю Карабелята заедно с войводата Тане Николов и Петко Янакиев осъществява атентат на железопътната линия Дедеагач-Солун при село Бадом (днес не съществува – останала е само църквата „Св. Георги“ на 8 км северно от Александруполис), вследствие на който е взривен мост на линията и са унищожени локомотивът и 9 вагона на влака. Когато Таню войвода заминава да се сражава в Македония, оставя като войвода Карабелята. Той участва в сраженията с турците което става в средата на прохода Каска, заедно със своите четници Иван Макасчиев и Атанас Неделчев, негови съселани дервентци. В завързали се неравен бой Атанас Неделчев бил ранен тежко в крака. Той продължава сам стрелбата и дава възможност на двамата да се спасят. Атанас Неделчев е заловен, жестоко измъчван и убит, но не издал кои са другарите му. В един момент обаче Митрю Карабелята започва да не се подчинява на никой включително и на революционния комитет и се занимава с разбойничество. В село Бодурен го подпомага и укриват Агип Ходжа и синът на Топал Ахмед. Именно тук в къщата на Ахмед в една тъмна нощ Бойковите четници ограждат скривалището на Карабелята и другите. Към Бойко Чавдаров се присъединяват няколко младежи от Домуздер. След престрелка, двама от разбойниците са убити на място. Карабелята е ранен и успява да се скрие. Но не оцелява дълго. Убит е от българина Димитър Табаков, родом от съседното село Бейкьой (сега Арістірџо), с когото са спали заедно в местността Индере. Това също не е случайно. Дълго преди това майката на Димитър увещавала сина си да убие Карабелята, защото той убил ммета на село Еникьой Тодор Симитчиев, близък на семейство Табакови. Освен това

чичото на Димитър – Вълчо – бил четник на Бойко Чавдаров а войводата се притеснявал че с действията си Карабелята ще предизвика турските репресии и ще доведе до провал комитетската мрежа в района понеже знаел много неща.

10. **Марин Чолаков** е роден на 23 юни 1877 година в село Градинарово, Провадийско. Учи в Шумен, а след това 4 години следва в Софийското рисувателно училище. Напуска училището през март 1901 година и заминава за Чепеларе по молба на началника на революционния пункт на Константин Антонов. Първоначално Чолаков е секретар на четата му, а малко по-късно става самостоятелен войвода на първата организационно-агитационна чета в Западна Тракия. Води чета в района на Гюмюрджина, като за задача има да организира местни комитети и да събере парични средства за самоиздръжка. На 11 май 1901 година (стар стил) четата му напада пашовския син Нури бей край Арда, избива шестимата му охранители, но Нури, ранен успява да се спаси. През ноември 1901 година четата му напада Кочоглу бей в село Юнудере и отстъпва с двама ранени. През юли 1902 година приема новите четници Тане Николов и Димитър Запранов. През август и септември 1902 година четата на Чолаков заедно с Константин Антонов прави голяма обиколка из Гюмюрджинско и Дедеагачко. От Енимакле през Попово, Аврен, Даутли и стига до Манастир. След това минават през Домуздере, Калиджидере, Кушланли. В Дедеагачкия район за водач използват Митрю Карабелята. По време на въстанието през 1903 ръководи нападението срещу турското село Кюстюкьой (днес Костур), Свиленградско, заедно с Михаил Сидеров и подпоручик Вълчо Славов. С 25 души Чолаков напада селото от около 150 къщи, в което има 200 души войска. След тричасово сражение, в което четата дава само три жертви, селото е опожарено и четата се оттегля на българска територия. След въстанието се оттегля от революционна дейност и се връща в родното си село. През време на своята дейност успява да посети почти всяко българско село в Западна Тракия.

11. **Христо Арнаудов** е роден на 20 март 1876 година в Мусафаша, днес Свиленград Организира революционния пункт в село Хвойна в 1898 – 1899 година под прикритието на кафеждия. Наема кафенето на селското читалище, което се помещава на долния етаж в къщата на Спас Груев и образува революционен комитет. В периода от есента на 1899 до май 1900 година Арнаудов, отново под прикритието на кафеждия, работи в пункта

■ Димитър Маджаров

на Чепеларе, където е помощник на местния ръководител Вълчо Сарафов (братовчед на Борис Сарафов), а при нужда изпълнява и четнически функции. През май 1900 година Арнаудов убива чепеларския кафеждия и турски шпионин Бекир ефенди и напуска Чепеларе. В началото на 1903 година е в четата на Михаил Герджиков, през въстанието е войвода в Свиленградско. Участва в нападението срещу село Кюстюкьой. 1904 г. отново навлиза с чета в Западна Тракия. В четата му е Георги Друмчев от Кукуш, който през 1906 загива в бой с турците заедно с основателя на ВМОРО Даме Груев. През януари 1905 участва в голямото сражение с турците край село Манастир. Христо Арнаудов загива на 3 юли 1908 година в местността Тирнево между селата Бодурен и Сачанли (сега несъществуващи) Там четникът Кючука убива на място войводата, като това е одобрено мълчаливо от четниците. При пристигането в България четата се разпада.

12. **Недялко Килев** е роден в 1882 година в Кръстополе (Ксантийско) тогава в Османската империя, днес Σταυροβόλοη - Гърция. Учи в родното си село. След това продължава образованието си в Одринска мъжка българска гимназия. Връща се в Кръстополе, но през пролетта на 1901 година се отдава на четническа дейност под ръководството на Чепеларския революционен пункт, като изпълнява и терористични задачи. Участва във

всички походи на районната чета. Когато ръководителят на Чепеларския пункт Константин Антонов напуска Чепеларе в 1902 г., Килев заминава с него и обхожда района покрай Марица. През август 1903 г. като четник на Марин Чолаков извършва атентат на железопътната линия Солун-Дедеагач. Поставя динамит на железопътната линия между Гюмюрджина и Демирбейли, но при оттеглянето си е видян от охраната на линията и динамитът е намерен и прибран от нея. На 18 август избухва адска машина на железопътната линия Дедеагач-Солун между селата Кьосемджит (турско) и Чобанкьой (българско). Атентатът е организиран от Недялко Килев и съпада с датата на обявяването на въстанието в Одринския окръг. Неговата история след това е много интересна. През 1904 г. заминава за Одеса, жени се за руския и след няколко години се връща в България. 1909 г. заминава за Родезия (тогавашна Южна Африка) сега Зимбабве. Купува земя и там основава първата тютюнева фирма K Kileff Zimbabwe. Става богат човек. Почива през 1944 г. Една от наследничките му днес е известната художничка и фотограф Annette Kileff.

13. **Константин Антонов** е роден в Стара Загора през 1879 г. Назначен за учител в село Ахъркьой (сега Аhi-Турция) Одринско. Става член на Одринския революционен комитет на ВМОРО и създава комитети в Ахъркьой и

околните села. След предателство обаче е принуден да бяга в Одрин, а после и в България. От средата на 1900 година води първата чета на ВМОРО в Одринско и Муста-

фапашанско с 5 души, чиято цел е да накаже предателите. През февруари 1901 година къса с Одринския комитет на ВМОРО и приема поканата на председателя на ВМОК Борис Сарафов да оглави Революционния комитет за Родопите в Чепеларе. Там Антонов се опитва да наложи авторитета си с сила включително и убийства. Още през февруари са убити двама видни дейци на организацията – Атанас Шапардинов и Дечо Стояновски, през юни е убит чепеларският първенец Иван Чичовски, Други от революционните дейци които не са съгласни с него са принудени да напуснат. Чак след посещенията на Гоце Делчев в Чепеларе през 1902 г. и срещата му с Антонов братоубийствата престават и той започва да работи за общата кауза. В началото на 1903 година Антонов взема участие в съвещанията на ВМОРО в София, на които се обсъжда взетото решение за въстание и е сред противниците му. Той е главния виновник в Западна Тракия и Родопите да няма активни бойни действия. Четата на Георги Тенев от Мустафашанския участък направила само демонстрации край границата от българска територия. В Пашмаклийско пък четите на Христо Караманджуков, с участък Чокманово, Ламидере, Габрово, Фатово, Пешера, Арда, Кремене; на Пею Шишманов Карлуково и Петково; на Андон Дечев (от Чепеларе) – Горно и Долно Дерекьово и Устово и на Никола Гюмушев – Левочево. Райково и Пашмакли навлезли да пазят населението в случай на застрашаване от аскер или башибозук. Самото население нямало оръжие. Понеже никой не го застрашил, четите, които влезли в Турция към 10 август, през септември се върнали в България без да предприемат никакви действия. С това приключва дейността на Антонов в Беломорието. След Първата световна война става член на военната организация на БКП в Стара Загора. Убит е в полицията през 1932 г.

14. **Георги Калоянов** е роден през 1892 г. в тракийското дедеагачко село Доганхисар-селото на Капитан Петко Войвода, днес Аџџиџ. След провал, бяга от селото си в България и по-късно се включва в четата на Руси Славов. Включва се в първата чета на ВТРО организирана от Димитър Маджаров през 1919 г. Още щом става ясно, че Западна Тракия ще бъде дадена на Гърция, Георги Калоянов се среща в Дедеагач с войводата Маджаров, като заедно взимат от помощник-мета на града Коста Митев 32 пушки и ги изнасят в балкана към Доганхисар. С това оръжие те образуват и въоръжават първата чета на ВТРО.

Така рамо до рамо българи от Мизия, Тракия и Македония се борят за свободата си.

ПРОФ. АНДРЕЙ ПАНТЕВ:

ВОЙНАТА В УКРАИНА Е ОТВРАТИТЕЛНА. МОЖЕ ДА ПРЕРАСНЕ В СВЕТОВНА

Войната в Украйна е идиотска, каза в предаването „Говори сега“ по БНТ историкът проф. Андрей Пантев. „Самолети, танкове – но вътре не са англичани, французи и американци, а са славяни, православни.“

„Абсолютна победа не може да има, колкото имаше победа във Виетнам и в Корея. Но това потриване на ръце, че има конфликт далеч от нас, но ние печелим от него, е една от най-отблъскващите черти не само на т.нар. Запад, но и на цялото човечество“, каза проф. Пантев.

На въпроса ще спечели ли Западът, ще спечели ли Украйна, той отговори така:

„Най-голямата опасност за Русия е да бъде разкъсана отвътре. При Елцин това беше, ако не близо, то възможно. Но руснакът, закачиш ли го на тема национално потисничество или насилие, той се обединява. И затова много белогвардейци, репресирани от съветската власт, застанаха на страната на Сталин по време на хитлеристката инвазия. Руснаците обичат силен лидер. Исторически познавам руснаците, не битово. Но едно е ясно – че това е страна, различна. Това е смъртният ѝ грях. Вторият ѝ смъртен грях е, че е много богата с ресурси. Третият – че руснакът предпочита да е беден, отколкото подчинен от чужденци.“

Идеята за добрия народ и лошото правителство е комична. Добрият народ излъчва лошото правителство, каза още проф. Пантев. „Всички сме виновни, ако управлява някой, който се разполага безконтролно и безсъвестно с нашата съдба. Дали е икономическа, дали е териториална, няма значение“, продължи той.

За македонците той каза, че са „исторически българи“. Запитан защо ни бият, защо бият братята си, отговори: „Защото са българи. Вижте сърбите – те се бият също, но на война. Но в битово отношение те се отнасят много по-топло едни към други, отколкото ние. Има нещо непреодолимо – „он че ми каже!“ Това не е братско отношение.“

Не идеите правят хората, хората правят идеите, заяви още историкът. И добави, че винаги се е отнасял с подозрение към идеи като тази да се въведе двукамерен парламент или президентска република. Не това, хората трябва да се променят, е неговата присъда.

Той даде пример, че в Англия има по-малко правила, отколкото в Китай, но попита риторично коя страна е по-демократична.

Трябва да се променим тук – в сърцето, да разберем, че да си българин не е угнетение, но не е и чест, посочи той.

„Политиците говорят по един и същи начин. Да ру-

гаеш, не означава, че имаш характер. Най-ми допада нашият цар, защото той е роден цар. Той посрещна поражението в избори по най-достоеен начин. Не каза, че изборите са фалшифицирани, не каза, че пак ще се завърне, не каза, че е несправедливо. Да понесеш едно поражение се иска повече мъжество, отколкото да триумфираш при една победа“, каза историкът.

Попитан какво ще пишат учебниците по история за днешните времена, той каза:

„Времена на безличие, приспособяване, раболепие, стремеж да се харесаш на другите. Какво значи модернизация, демократизация? Приличай на чен, но колко си заприличал, ще кажа аз. Това е доста тягостно и угнетително. Но нещо, което е хубаво, няма нищо лошо, че сме го възприели.“

„Величието се определя от живота на хората в една страна. В края на XVII век Швеция преставя да бъде велика страна и шведите стават щастливи хора. Да доставяш оръжие не е най-благотворното миротворчество, независимо на коя страна ги доставяш, ти фактически ставаш съучастник. По време на Първата световна война България разрешава немците по нейните железници да доставят на Турция, своя съюзник тогава, оръжие. И се приема след това, че с това България взема съучастие, а след това и участие в Първата световна война.“

„Всеки политик е силен егоцентрик, не егоист, той иска да изтъкне себе си“, каза още проф. Пантев. И посочи, че политиците след успешна революция стават не никои, а президенти и министри. „И това буди съмнение

– ти какво искаш, добро за другите или за себе си.“

„Вижте каква апатия обхваща днес целия свят! Лидери няма, защото няма идеи. За да си лидер, трябва да тръгнеш с една идея. И затова човечеството е изправено пред опасността от война. Когато всички други средства са изчерпани или пък изпробвани и не работят, настъпва едно свирепо въоръжено стълкновение. Така започва и Първата, и Втората световна война“

На въпроса има ли опасност войната в Украйна да прерасне в световна война, историкът каза:

„Много вероятно. Тя почти е прераснала.“

А на коментара, трябва ли да сме спокойни, че тогава България ще бъде от добрата страна, коментира: **„Че кога България е била от добрата страна? Единствената православна страна, която е съюзник на австро-германския блок по време на Първата световна война, е България.** В България има едно чувство за безнаказаност. Когато побеждава в Балканската война, изведнъж в пресата започва една словесна вакханалия: „България не може без Солун! България не може без Одрин! Трябва да си вземем всичко!“ И после се оказва, че можем и без Солун, и без Одрин. Затова германо-българският договор по време на Втората световна война е естествен – ние сме реваншистка сила. Ние имаме претенции към всички съседни страни – основателни от етническа гледна точка. Но кой ще направи съюз с България и ще се скара с всички останали балкански страни?“

Източник: Епицентър

ТРАКИЙНА – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А, тел.: 02/987 48 96 Печат: НЮЗПРИНТ ЕООД

Абонирайте се!

Каталоген
номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: Главен редактор д-р Ваня ИВАНОВА, чл.-кор. на БАН проф. Васил ПРОДАНОВ, чл. кор. на БАН Иван ГРАНИТСКИ, д-р Динко СТРАНКИ, Мария БОЖКОВА, Хубен СТЕФАНОВ; Тодор КОРУЕВ Дизайн: Мария БУДЕВА; e-mail: stdb_sofia@abv.bg, факс: 02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSGF
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044; Златка Янева (Сливен) – 0897601560; Анета Георгиева (Хасково) – 0894 044 420; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03; Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

ЖИВЕЕМ В ЕДИН НЕСИГУРЕН, ПЕСИМИСТИЧЕН, РАЗПАДАЩ СЕ НЕОЛИБЕРАЛЕН СВЯТ

ЧЛЕН КОР. ПРОФ. ВАСИЛ ПРОДАНОВ

През последните десетилетия голямата част от света, включително и ние живеем в епохата на неолибералния капитализъм, появил се като резултат на кризата на капитализма през 1970-те години, съответно и на цялата световна икономика, довела тогава до стагфлацията на Запад и намаляването на икономическия растеж на Изток. Това е и времето, когато бившите социалистически страни достигнаха най-близко в развитието си до развитите западни държави. След това започна забавянето на техния растеж. Причината беше усложняване и ускоряване на всички процеси, които направиха много по-трудна задачата на държавните институции. От тази криза трите големи световни сили се опитаха да излезат по три различни начина. Първият бе в СССР и свързания с него източноевропейски социализъм. Там Горбачов започна така нар. перестройка и заедно с Елицин доведе до разпада на държавния социализъм и реставрацията на капитализма. Вторият бе на САЩ и Западът, където популярни станаха идеите и практиките на постиндустриалното общество, неолибералния капитализъм и глобализацията на производството, които постепенно увеличиха всички противоречия на капитализма. Третият бе на Китай, който въведе модела на социализма с китайски характеристики, при който се запазват властта на комунистическата партия, стратегическата роля на държавата във водещи отрасли, планирането, включително и петгодишните планове, макар и не в предходните директивни версии. Същевременно се създава пазарна система, подчинен на държавата частен капитал и използват илюзиите на САЩ, че индустриалното производство не е толкова важно в една нова епоха на постиндустриално общество и може да бъде изнесено другаде, включително и в Китай, където цената на работната сила е много по-ниска, а той ще се интегрира не само икономически, но и политически към системата на глобалния капитализъм. В крайна сметка резултатите от дейността тогава за излизане от предходната циклична криза са три съвсем различни типа.

Първо, от това спечелиха най-много група азиатски държави, на първо място Китай, който се развиваше с темпове и мащаби, увеличавайки националното богатство в размери непознати досега в човешката история. Ускорено се развиваха Южна Корея, Хонконг, Сингапур, Виетнам, а през последните години и Индия и Индонезия.

Второ. Големият губец бе разгроменят източноевропейски социализъм, резултат на предателската политика на Горбачов и последвалият го Елцин, делегитимирали държавния социализъм от съветски тип и породили силите, довели до реставрация на периферен, компрадорски, клептократски капитализъм в тях.

Трето. Частично губещият и навлизащ ускорено в криза се оказва американизираният неолиберален капитализъм, но тази криза бе отслабена временно през 1990-те години в резултат на разпада на източноевропейския държавен социализъм и превръщането на бившите социалистически страни в експлоатирана периферия на западния капитализъм, от която изтекоха трилиони долари във формата на финансов, човешки и други форми на капитал.

Всичко това приключи с кризата през 2008 г. и последвалите след това нарастващо количество противоречия и конфликти. Масови са нагласите днес по света за това, че нарастват конфликтите и войните, че с геополитическите предизвикателства планетата става все по-размирно място, че неравенството създава засилващи се дисбаланси

и противоречия, че всичко е все по-нестабилно и непрогнозируемо.

Системните кризи на капитализма са свързани с дълги цикли на възход и падение в резултат на което при изостряне на серия от основни противоречия се извършват геополитически промени (смяна на глобалния хегемон), технологични промени, процеси на глобализация и деглобализация, промени в характеристиките на капитализма. Сега имаме поредна системна криза на капитализма във версията му на неолибералния американизиран капитализъм. Системността и се проявява в множеството измерения, които тя приема и неслучайно напоследък популярно стана понятието „поликриза“, изразяващо наличието на множество взаимосвързани кризи – икономическа, екологическа, здравна, геополитическа, енергийна, ресурсна, дигитална (свързана с нарастваща киберпрестъпност и кибернесигурност) и т.н. Всички те са свързани с нарастващи противоречия, конфликти, войни. Така например икономическите войни се превърнаха във всекидневие. **Поликризата рязко засилва песимизмът, конфликтите, отчаянието на живеещите в света на неолибералния капитализъм, прославян от българските либерали и „демократи“, наложило неговото съществуване и у нас през изминалите 33 години като „светлото бъдеще“ на човечеството, възплачващо най-висшите „евроатлантически ценности“.**

Отчаянието и песимизмът, обзели света на поликризисния неолиберален капитализъм се виждат добре от публикувания преди няколко месеца пореден Доклад за човешкото развитие на ООН – „Доклад за човешкото развитие 2021–2022 г.“. За първи път от началото на 1990-те години, когато се публикува първият такъв доклад сега заглавието му е свързано така силно с кризата на съществуващата световна система – „**Несигурни времена, несигурен живот: оформяне на нашето бъдеще в един трансформиращ се свят**“. (1) Според този доклад светът днес е по-песимистичен отколкото във всеки друг период в своята модерна история от времето преди Първата световна война. В него се анализират над 14 милиона книги, публикувани през последните 125 години на три

езика (английски, испански и немски), които показват рязко нарастване на изразите на тревога и безпокойство в много части на света. Увеличават се изразите, показващи когнитивни изопачения, свързани с депресии и други форми на психологически стрес. Негативните възприятия за света и неговото бъдеще рязко са се увеличили. **Днешните равнища на печал, усещане за беда и нищетата са безпрецеденти, надвишаващи тези от времето на голямата депресия през 1929–1933 г. Изследванията показват, че шест от всеки седем души на света се чувстват по-несигурно в повечето аспекти на своя живот още преди пандемията от Ковид-19.**

Този доклад ежегодно вече 32 години класира държавите в света по така нар. Индекс на човешко развитие, мерещ такива индикатори като БВП на човек от населението, образование, здравеопазване. **За първи път в него се установява връщане назад през последните години в Индекса на човешко развитие на около 90 % от държавите в света. България за първи път откакто се прави този индекс е класирана в групата на неразвитите държави.** Срутила се е много силно назад в сравнение с първия Индекс, в който се дават данни от 1988 г., когато е класирана на 27 място. В този доклад на ООН се рисува картина на света днес като люшканс се от криза в криза и с нарастващи тенденции на несправедливост и лишения на големи групи от хора. Огромната част от хората на планетата се чувстват несигурни за бъдещето. А по-несигурните хора са по-малко склонни да вярват на другите. С нарастването на несигурността не е изненадващо, **че в световен мащаб по-малко от 30 процента от населението смята, че на повечето хора може да се има доверие – най-ниската регистрирана в изследванията някога на доверието стойност.** (2) Един разпадащ се свят, в който огромна част от хората на никого за нищо не вярват.

Ако вземем глобалния хегемон САЩ виждаме, че изследване на американската агенция „Галъп“ **на очакванията на американците през 2023 г. показва мрачна картина на песимизъм за бъдещето.** 90 % от тях очакват 2023 г. да бъде година на политически конфликти в САЩ; 72 % очакват престъпността

в страната да расте, а 56 % – увеличаващо се количество стачки и протести на профсъюзите; 85 % прогнозира нарастващи сблъсъци между държавите; 64 % смятат, че **САЩ са държава в упадък**, а 73 % очакват повишаване мощта на Китай. (3)

Преди 33 години новородените от перестроечните развалини нашенски „демократи“ пееха „времето е наше“ и как ще направят „нормална държава“. Наложиха периферен, компрадорски, клептократски неолиберален капитализъм и тези, които им повярваха днес се чувстват излъгани, разбирайки че времето е всичко друго, но не и тяхно. Защото моделът, който наложиха у нас, маскиран от тях като „демократията“, се тресе по шевовите си. Виждаме го не само в България, а и в страната световен хегемон-САЩ, които налагаха навсякъде по света този модел. Американците вече не вярват в светлото бъдеще на своя неолиберален капитализъм, а у нас неолиберални идеолози от сутрин до вечер ни обясняват по неолиберално цензурираните и действащите като неолиберални идеологически апарати водещи български телевизии как се борят и ще се борят за „евроатлантическите ценности“, а ако нещо не върви за всичко са виновни Путин, руснаците и комунистите.

(1) Human Development Report 2021/2022: Uncertain times, unsettled lives. Shaping our future in a transforming world, New York: UNDP, 2022, pp. 3-11

(2) Conceicao, Pedro. Human development in an age of uncertainty, In: Brookings, https://www.brookings.edu/blog/future-development/2022/11/04/human-development-in-an-age-of-uncertainty/?utm_campaign=Global%20Economy%20and%20Development&utm_medium=email&utm_content=236680808&utm_source=hs_email, November 4, 2022

(3) Brennan, Megan. Americans Largely Pessimistic About U.S. Prospects in 2023, https://news.gallup.com/poll/467528/americans-largely-pessimistic-prospects-2023.aspx?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_term=gallup&utm_content=18b35fce-ef62-4507-8569-9ac7fc3d382c&fbclid=IwAR2134H6-EZN4XZoU8Gjy6kESF2sHISxaotkSLxh1IKy9cfY731xoegfOQ, January 3, 2023